

‘IK LAAT DE VVD NIET KAPEN’

Mark Boumans is burgemeester van Doetinchem en vorig jaar verkozen tot beste lokale bestuurder van Nederland. Hij is een van de zeldzame progressieve VVD'ers die zich mengt in het publieke debat. 'Mijn inschatting is dat de meeste VVD-burgemeesters, zeker als het gaat om migratie, echt anders denken dan de Tweede Kamerfractie.'

Door Maarten van Rossem en Alies Pegtel • Fotografie Sander Heezen

Maarten: 'Jij bent bijna twintig jaar burgemeester. Heb jij jouw werk in de afgelopen jaren zien veranderen?'

Boumans: 'Enorm. In 2007 werd ik voor het eerst burgemeester van Haren bij Groningen. Als je die twintig jaar overziet, dan is de samenleving fors anders geworden. En het werk van de burgemeester is minstens zo fors veranderd. We hebben bijvoorbeeld veel meer verantwoordelijkheden en bevoegdheden gekregen op het terrein van zorg en veiligheid. Als je kijkt waar wij nu allemaal mee geconfronteerd worden – dat is best vergaand. Er liggen inmiddels talloze wettelijke zaken op ons bordje: gebiedsverboden, uithuisplaatsingen, woonoverlast, huiselijk geweld, mensen met onbegrepen gedrag.'

De overheid heeft in de afgelopen 25 jaar een enorme hoeveelheid beleid over de schutting gegooid. En als de overheid bezuinigt, dan moeten de gemeenten nog meer bezuinigen. Een systeem dat zichzelf in zijn eigen staart bijt.

'Het vervelende is dat wij burgemeesters een kwetsbaar ambt hebben. Je woont in je eigen gemeente, je zichtbaarheid en benaderbaarheid zijn groot en je moet soms heel ver ingrijpen in het leven van mensen. Er staat spanning op de onderlinge relatie tussen burgers en bestuurders.'

Hoe kunnen lokale bestuurders zich staande houden als de structurele oorzaken van de problemen vooral op landelijk niveau liggen?

'Door rustig ons werk te blijven doen en in verbinding te blijven met inwoners. We moeten het gesprek blijven voeren en binnen de wettelijke kaders proberen oplossingen te vinden. Den Haag lijkt soms ver weg, maar de maatschappelijke problemen komen uiteindelijk allemaal bij de gemeenten terecht.'

Den Haag doet de laatste tijd aan kermispolitiek. En zolang dat duurt, zijn de bestuurders in het achterland verantwoordelijk voor het landsbestuur.

'Kermispolitiek noem jij het? Nou, dat valt bij ons nog wel mee. Maar de politieke versplintering die je in Den Haag ziet, zie je hier ook. Onze gemeenteraad telt inmiddels tien fracties. Het wordt steeds moeilijker om meerderheden te vinden en een logisch, herkenbaar bestuur te vormen. Het was vroeger veel makkelijker, toen twee of drie partijen zeiden "dit gaan we doen" en vooruit. Je ziet in gemeenten ook eigentijdse Haagse gewoonten voorbij komen. Veel "hit-and-run-vragen", waarbij het antwoord niet interessant is. Zolang de vraag maar gesteld is en er een artikel of foto komt in *De Telegraaf* of *de Gelderlander* – dan heb je het als raadslid goed gedaan. De houding van Haagse politici geldt als voorbeeldgedrag, dat zie je

terug in de gemeentepolitiek en in de samenleving in het algemeen. Mensen zijn doorgeschoten in individualisme: ik ben boos op de buurman, dus de gemeente moet het voor mij oplossen. Terwijl je ook bij elkaar kunt aanbellen en samen over oplossingen kunt spreken. De gewoonte om elkaar als burgers onderling aan te spreken en te corrigeren is weg. Communicatie gaat tegenwoordig via sociale media.'

Zijn vergelijkbare tendensen zichtbaar in de ons omringende landen?

'Zeker, maar wij lopen in Nederland in sommige opzichten voorop. Een paar weken geleden heb ik met een Duitse collega gesproken, een gekozen burgemeester net over de grens in het Ruhrgebied. In zijn – welvarende – gemeente stemt 15 à 20 procent AfD. Dat is nog altijd iets minder dan Forum en PVV hier samen scoren, maar in Duitsland, met zijn

INTERVIEW

'Zorg dat je structureel 50.000 asielplekken hebt'

geschiedenis, is dat betekenisvol. Duitsers durven nog niet openlijk voor de AfD op een lijst te staan, maar dat begint nu te veranderen. Precies zoals het hier tien jaar geleden ook nog taboe was om voor Forum voor Democratie of de PVV uit te komen. Wij hadden bij de laatste verkiezingen een lijst met tien kandidaten voor FvD, en vier kandidaten zijn in de raad in Doetinchem gekozen. Niemand doet daar nog geheimzinnig over.'

Laten we het over migratie hebben, want dat domineert het debat. Hoe kijk jij daar vanuit het gemeentehuis naar?

'Het probleem is dat we helemaal geen samenghangend beleid hebben. Er wordt in de landelijke politiek ontzettend veel drukte gemaakt over een relatief klein deel van de migratie, en dat bepaalt de agenda – niet alleen op dat dossier, maar in de volle breedte. Intussen is de vraag heel simpel: willen we een *up-tempo high-scale* economie, dan is migratie noodzakelijk. Nederland vergrijst en er worden steeds minder kinderen geboren; zonder migratie leidt dat tot krimp van de bevolking.

Kies je voor een groeiende economie, dan moet je migratie accepteren. En het goed organiseren, eventueel een beetje aan banden leggen als het gaat om kennis- en arbeidsmigratie. Willen we dat niet, prima – maar wees daar dan ook eerlijk over. Nu hebben we geen van beide: geen visie en geen uitvoering.'

Ik heb altijd het gevoel dat we de chaos in Ter Apel zelf organiseren. Wat is er simpeler dan een fors opvangcentrum erbij plaatsen? Maar zodra de asielmigratie iets daalt, schalen we af. En dan moeten mensen bij een stijging weer in bussen naar Van der Valk-motels worden gereden.

‘Ik heb wel vaker gezegd: wijs mij met één of twee andere verstandige mensen aan en we lossen het asielprobleem op. Op voorwaarde dat de politiek zich er twee jaar niet mee bemoeit.’

Wat je nu zegt, geldt voor een hele reeks aan dossiers die we in de afgelopen jaren niet hebben weten op te lossen: haal de politiek ertussenuit.

‘Het asielsysteem is veel te complex gemaakt. Neem de achterstand in de aanvragen. Het zou zo eenvoudig kunnen zijn: iemand komt binnen, wordt ontvangen, krijgt een eerste screening en een snel gesprek en binnen twee, drie maanden weet diegene of hij mag blijven. Eventueel nog één keer naar de rechter: geeft die je gelijk, dan blijf je. Geeft die je ongelijk, dan ga je weg.

In plaats daarvan hebben we onlangs na het ingaan van het Europese Pact 55.000 mensen apart gezet die we tijdelijk niet behandelen. Terwijl de nieuwe asielaanvragen wél snel worden afgehandeld. De kans bestaat dat een nieuwkomer straks al na een paar weken te horen krijgt of hij mag blijven, terwijl iemand die al jaren in een AZC verblijft nog veel langer moet wachten op uitsluit. Dat gaat onrust creëren, het wordt er niet gezelliger op.’

Wat zou wel werken?

‘Je moet als de bliksem de achterstand in de asielaanvragen wegwerken. Maar daar zijn simpelweg te weinig mensen voor – het is niet populair om bij IND of het COA te werken. Je moet werk bij deze organisaties qua beloning aantrekkelijker maken. En je moet over-programmeren wat opvangplekken betreft.

INTERVIEW

CV

Mark Boumans (1974) is sinds 2017 burgemeester van Doetinchem. Hij is tevens vicevoorzitter van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG). Bij zijn eerste benoeming in 2007 in het Groningse Haren was hij op zijn 32ste de jongste burgemeester van Nederland. Boumans werd tijdens zijn studie rechten en bestuurswetenschappen in Groningen bestuurlijk en politiek actief voor de VVD. Een vervolgopleiding deed hij onder andere aan Harvard University. Begin dit jaar werd hij verkozen tot beste lokale bestuurder van Nederland.

De gemiddelde instroom aan vluchtelingen is 30.000 à 40.000 mensen per jaar. Zorg dan dat je structureel 50.000 plekken hebt. Dat kost misschien iets meer, maar je koopt er stabiliteit en rust mee in de hele keten. Hier in Doetinchem hebben we eind 2014 een AZC geopend, maar dat moest in 2016 alweer sluiten omdat de instroom opdroogde. Inwoners van de stad stonden huilend aan de poort, want er waren binnen no time tweehonderd vrijwilligers actief in het opvangcentrum.’

Dat gaat in heel veel gemeenten zo.

‘We hebben geen overlast gehad, geen toename van criminaliteit, geen klachten uit de omgeving. Het beeld dat asielopvang per definitie problemen geeft, klopt gewoon niet. Er is wel een kleine groep asielzoekers, zogeheten “derdelanders”, die hier niets te zoeken heeft en veel overlast veroorzaakt. Die moet je snel en gericht aanpakken – zet er extra politie en marechaussee-capaciteit op. Dit groepje stelt de rest in een kwaad daglicht, en dat merk je aan het draagvlak.’

Jij bent lid van de VVD. Hoe kijk je aan tegen de koers die jouw partij landelijk is gaan varen richting een steviger, populistischer profiel op asiel?

‘Ik noem mezelf tegenwoordig “liberaal”, niet

langer “sociaal-liberaal”. Dat doe ik bewust – niet omdat ik veranderd ben, maar omdat ik niet wil dat de liberale traditie binnen de partij wordt overvleugeld door de conservatief-liberale vleugel. Ik ben 31 jaar geleden lid geworden van een liberale partij omdat ik liberaal ben, en ik laat mijn partij niet kapen door één flank. De progressieve, klassiek-liberale stroming binnen de VVD waartoe ik behoor, is op dit moment klein en minder mondig, maar hij bestaat wel degelijk.’

De VVD was altijd een fatsoenlijke rechts-conservatieve bestuurderspartij. Maar ze heeft om raadselachtige redenen gekozen voor een soort neopopulisme met verschrikkelijke gevolgen. Is er binnen de VVD, onder burgemeesters en andere bestuurders, geen duidelijk geformuleerde kritiek op de keuzes die de partij in de afgelopen jaren heeft gemaakt?

‘Mijn inschatting is dat de meeste VVD-burgemeesters, zeker als het gaat om migratie, echt anders denken dan de Tweede Kamerfractie. Er wordt onderling veel gesproken en er zijn zorgen, maar er is geen georganiseerde beweging of een interne actiegroep “Red de VVD”. De meeste VVD-bestuurders proberen hun werk gewoon goed uit te voeren. Ze zijn naar buiten ook niet zo heel erg politiek uitgesproken.’

Neem nou Jan van Zanen, een eerste klas VVD-burgemeester in Den Haag, die we ook in Utrecht hebben gehad. Hoe komt het dat zo’n man niet ‘ns opbelt naar de Haagse VVD-fractie: ‘Jongens, wat is dit voor wonderlijk beleid, altijd maar weer gericht op migratie!’ Ik verdenk ze ervan het migratieprobleem in stand te houden, ze leven er electoraal van. Het levert helemaal geen voordeel om het op te lossen.

‘Ik luister met belangstelling.’

De rampzalige afslag naar populistisch rechts heeft bovendien niet gewerkt, want de VVD heeft twee verkiezingen op rij verloren, twaalf zetels in totaal. En toch zitten we na Schoof nu alweer met een invalide kabinet.

‘In het slechtste geval zou je kunnen denken dat we Italië en België achterna gaan. Wat je ziet – en de VVD heeft daarin wel de trend gezet – is dat er steeds grondiger onderzoek plaatsvindt naar wat de kiezer beweegt om een stem uit te brengen op jouw partij. Inmiddels doen bijna alle partijen dat. Partijstandpunten worden dus mede bepaald op basis van kiezersonderzoek – “wij vinden dit van asiel” – zodat de kans het grootste is om de meeste stemmen binnen te halen.

Omgekeerd doen de kiezers ook onderzoek en bepalen op grond daarvan hun standpunt. Niet op basis van hun identiteit of overtuiging, ze vullen allemaal de stemwijzer in. Marketing en communicatie zijn zodoende een veel grotere

rol gaan spelen in de politiek dan goed is. Waar- door je ook standpunten krijgt zoals die rond asiel, die tot in extremis worden uitgemolken.’

Als je voortdurend nagaat wat ‘het volk’ wil – het woord populisme zegt het al – in plaats van uit te leggen hoe iets werkelijk zit, dan blijf je de problemen voor je uitschuiven. Het land wordt al drie jaar niet bestuurd!

‘Ik kan alleen voor mezelf spreken, en ik blijf me gewoon vrijuit uitspreken. Ik heb geen landelijke carrière-ambitie, dus dat scheelt. Ik ben niet bang dat het me de kop kost of mijn plek, en daardoor kan ik eerlijk zeggen wat ik denk dat er volgens mij nodig is voor goed bestuur. Maar de VVD is geen alleenheerser in Nederland. Het is een breder politiek veld waar wat moet gebeuren.’

Heeft de nadruk op het continue peilen invloed op de kwaliteit van het bestuur?

‘Absoluut. Wat mij betreft zouden peilingen in de laatste twee maanden voor de verkiezingen verboden moeten worden. Ze beïnvloeden niet alleen de politiek, maar ook de kiezers. Er ontstaat een wedstrijdje wie de grootste wordt, terwijl de inhoud naar de achtergrond verdwijnt.’

Had jij liever een ander kabinet gehad?

‘Ja, dat heb ik ook publiekelijk laten weten. Ik had heel graag gezien dat er een kabinet was gekomen van VVD, D66, CDA en PRO, dat vier jaar lang, met een stabiele meerderheid, een aantal van de grote vraagstukken had aangepakt. Een beetje gedepolitiseerd, om de rust wat terug te brengen in de samenleving, en van daaruit weer verder te kunnen. Want als je dat nu niet doet, denk ik dat de politieke flanken alleen maar groter worden, omdat mensen bevestigd raken in hun soms niet helemaal juiste beeld van de werkelijkheid.’

Heeft de landelijke instabiliteit ook rechtstreeks effect op het werk als bestuurder?

‘Zeker. Stel dat er straks geen begrotings- overeenstemming komt? Gaan we dan een soort Amerikaanse toestand krijgen met een *shutdown* op overheidsuitgaven? Wat betekent dat voor alle beleidsterreinen waar de gemeenten verantwoordelijk voor zijn? We zitten nu al midden in een discussie over de jeugdzorg, die in Nederland financieel onhoudbaar wordt. We gaan toe naar één op de vier kinderen die op de een of andere manier jeugdhulp krijgt.’

‘Bij mij thuis staan inmiddels camera’s en een hek om het huis’

INTERVIEW

Waar ligt die toename aan?

‘Voor een deel simpelweg doordat klassen overvol zijn en leraren de druk niet meer aankunnen. Nederland is van oudsher een onderwijsland. Daar waren we ook trots op want onderwijs staat voor ontwikkeling, maar we zijn fors gaan bezuinigen. Het vak van leraar heeft aan status ingeboet, en zeker in het basisonderwijs loopt de beloning nog altijd achter. Het helpt al enorm als je een klas van achttien à twintig leerlingen hebt in plaats van meer dan dertig. Dan kunnen leraren problemen vroeg signaleren, in plaats van dat kinderen later in een duur jeugdzorgcircuit terechtkomen.’

Een heikel onderwerp: bedreigingen van lokale bestuurders. Jij bent daar zelf ook mee geconfronteerd, begrijp ik.

‘Bij mij thuis staan inmiddels camera’s en is er een hek om het huis geplaatst. De impact wordt vaak onderschat, want net als de meeste bestuurders ben ik geen vrijgezel. Ik heb een partner en kinderen, voor mijn gezin is dit heel ingrijpend en zij hebben hier niet voor gekozen. Zelf vrees ik niet direct dat iemand me iets aandoet, maar alleen al het feit dat ermee gedreigd wordt, went nooit helemaal.’

Spelen de media hier nog een rol in?

‘Afgelopen voorjaar was ik te gast in het tv-programma *Buitenhof*, in een periode waarin veel anti-AZC-demonstraties uit de hand liepen. Ik ben portefeuillehouder migratie vanuit de Verenigde van Nederlandse Gemeenten (VNG). Niet uit ambitie, maar tijdens de vorige kabinetsperiode met de PVV vond ik dat we als gemeenten in contact moeten blijven over polariserende onderwerpen. De vrijwilligers drongen zich niet op, dus heb ik als vice-voorzitter mijn verantwoordelijkheid genomen.

In de *Buitenhof*-uitzending kreeg ik de vraag wat er zou moeten gebeuren als de politie het niet meer aankon. Ik antwoordde filosoferend,

'Peilingen zouden in de laatste twee maanden voor de verkiezingen verboden moeten worden'

in alle nuance, dat je in het uiterste geval bijstand van het leger zou kunnen vragen om de politie op de achtergrond te ontlasten. Het *Algemeen Dagblad* maakte daarvan: "Burgemeester Doetinchem wil dat premier Jetten ingrijpt bij gedoe om opvang vluchtelingen: 'Desnoods leger inzetten'."

Vervolgens brak de hel los, en had ik weer drie dagen beveiliging nodig. De inhoud van het artikel zelf viel best mee, maar de kop was ronduit vreselijk. Ik heb de redactie toen laten weten dat ik twee weken lang niets meer tegen hen zou zeggen. Klein gebaar, maar het voelde nodig. En toen besprak de politieke verslaggever van *De Telegraaf* mijn tv-optreden nog in zijn podcast. Hij uitte zeer sterke opvattingen over mij, maar ik ken deze man helemaal niet.'

Dat hoeft voor hem ook niet, want die man denkt alleen vanuit het succes van zijn krant. De Telegraaf vaart op stemmingmakerij.

'Maar wat draagt dit nu bij aan het publieke debat? Aan het oplossen van de problemen in de samenleving? Ik moet dit overigens wel enigszins nuanceren. Los van veel negatieve reacties die met name loskomen op de sociale media na mediaoptredens, krijg ik ook echt veel leuke en lieve complimenten. Kaarten, bloemen en letterlijk klopjes op de schouder in de stad.'

Het land lijkt volledig naar binnen gekeerd. Er is hier ook niemand opgestaan, zoals in andere landen, om de Europese democratie tegen Trump te verdedigen.

'Europa is nooit populair geweest in Nederland.'

Ik heb voor het gemeentehuis van Doetinchem bewust een vierde vlaggenmast laten plaatsen, om de Europese vlag naast de andere te kunnen hangen. Op 9 mei, de "Dag van Europa", stond ik erop dat die vlag gehesen werd. Ik heb de Europese vlag ook thuis opgehangen. Ik vind dat belangrijk – we moeten ons nu Europees verenigen en een vuist maken voor de democratie.'

Wat zou volgens jou kunnen helpen om de spiraal van polarisatie en wantrouwen te doorbreken?

'Wat we missen is duidelijk gedragen leiderschap. Twee of drie politieke figuren die zo overtuigend zijn dat het gros van de Nederlanders denkt: die loodst ons door deze moeilijke tijd, die gaat de goede dingen doen. Ik zou alle grote politieke bewegingen die bijdragen aan het democratisch bestel willen oproepen: zorg dat er mensen opstaan die het voortouw kunnen nemen.'

De omgangsvormen in Den Haag zijn nu overigens wel fatsoenlijker dan tijdens de vorige kabinetsperiode, er wordt weer normaal met elkaar gesproken. Maar als er de komende tijd geen breed gedragen begrotingsakkoord komt en we binnen een jaar weer naar de stembus moeten, dan hebben we volgens mij een megagroot probleem. Een eventuele uitkomst is ongewis. Ik weet niet wat dat zal doen met de stabiliteit van dit land. Daarover maak ik me best zorgen.'

Ik ben altijd al tegenstander van een gekozen burgemeester geweest. Godzijdank worden capabele burgemeesters zoals jij nog altijd benoemd, en niet door de kiezer gekozen.

'Als de kiezers het voor het zeggen zouden hebben is het maar helemaal de vraag of ik herkozen zou worden. Hoewel ik van de VVD ben, heb ik tegenwoordig een links profiel en Doetinchem stemt overwegend rechts.' ●